

Het Steunpunt Diversiteit & Leren (UGent), Jan De Mets: Het Zeestermodel

In onze visie zijn ouders een cruciale partner in de schoolloopbaan van hun kinderen. Daarom is een goede samenwerking met de school onontbeerlijk. We spreken liever over **PARTNERSCHAP** en **SAMENWERKING** dan over 'ouderbetrokkenheid'.

In het gebruik van 'ouderbetrokkenheid' horen we te vaak het 'eenrichtingsverkeer': wat moeten ouders minimaal doen voor de school(loopbaan), waar en wanneer willen we ze graag zien? Even vaak worden die verwachtingen niet expliciet gemaakt, worden ze 'verondersteld' gekend te zijn door de ouders. In een superdiverse samenleving zijn voor belangrijke groepen ouders die impliciete verwachtingen niet (goed) gekend. Zeker bij gezinnen met kwetsbare kenmerken is het niet evident om de gestelde verwachtingen te kennen, laat staan eraan tegemoet te komen.

We pleiten ervoor het eenrichtingsverkeer om te buigen naar een wederkerige relatie, een **PARTNERSCHAP**. Daarin werken ouders, school en leerlingen (en externe partners) samen aan hetzelfde gemeenschappelijke doel, nl. kinderen/jongeren maximale leer- en groeikansen bieden.

In een partnerschap zijn de verwachtingen en bekommernissen in beide richtingen van belang. Het gaat om een duurzame relatie, waarbij toegevoegde waarde gecreëerd en gedeeld wordt tussen alle partijen. Een partnerschap is wederzijds en wordt vrijwillig aangegaan, vanuit een bewuste keuze voor de samenwerking.

Het Steunpunt Diversiteit & Leren (UGent) ontwikkelde het **ZEESTER-MODEL** om deze 'wederkerige relatie' vorm te geven in de praktijk van de schoolcontext. Het model ontrafelt het partnerschap tussen scholen en ouders door 5 perspectieven of invalshoeken aan te bieden (de 5 'armen' van de zeester):

1. Betrokkenheid van ouders op *school*
2. Betrokkenheid van ouders op de *schoolloopbaan op school*
3. Betrokkenheid van ouders op de *schoolloopbaan thuis*
4. Betrokkenheid van de school op de *gezinnen*
5. Betrokkenheid van ouders op elkaar

Elk van deze perspectieven is gebaseerd op inzichten uit wetenschappelijk onderzoek, in combinatie met praktijkleren.

PERSPECTIEF 1 – BETROKKENHEID VAN OUDERS *OP SCHOOL*

Dit perspectief is van belang omdat onderzoek aantoonde dat er vrij consistente, positieve verbanden zijn tussen ouderbetrokkenheid op school en de schoolse prestaties van kinderen, dat er een positieve samenhang is met leerprestaties en welbevinden van leerlingen.

Voorbeelden: de infoavond, het schoolfeest, de ouderraad, ouders komen helpen op school ...

Reflectievragen:

- Hoe worden deze 'klassiekers' georganiseerd (welke formats)?
- Leiden ze tot het gewenste resultaat? Worden hier cijfers over bijgehouden?
- Hoe divers is de groep van ouders die je hiermee bereikt? Wie wel en wie niet?
- Is geweten hoe leerkrachten en ouders kijken naar deze formats?
- Waar liggen de uitdagingen?
- Hoe kan je sommige drempels verlagen?
Bv. tijdstip, aanbod, organisatie, professioneel handelen in het realiseren van 'ontmoeting'?
- Zijn sommige van deze initiatieven misschien aan vernieuwing of aanpassing toe?
- Kunnen we van de infoavond een meer interactief gebeuren maken? Misschien zorgen we daardoor voor een betere kennismaking met onze gezinnen (zie 'invalshoek 4')?
- Kunnen hier de leerlingen een actievore/centrale rol spelen? Is je school te screenen op (vermeend) laagdrempelig-zijn?
- Hoe divers is de groep ouders die we met deze acties bereiken?
- Hoe kan een school bouwen aan een goede relatie met ouders zodat ze ook aanspreekbaar zijn om in de formele organen te zetelen? ...

PERSPECTIEF 2 – BETROKKENHEID VAN OUDERS *OP DE SCHOOLLOOPBAAN OP SCHOOL*

Dit perspectief is van belang omdat – zeker in een partnerschapsmodel – de samenwerking tussen leerkrachten en ouders cruciaal is in de groei en ontwikkeling van de kinderen, zowel op socio-emotioneel vlak als op het vlak van leerprestaties en het samen creëren van een positieve connotatie met 'naar school gaan'.

Ouders die goed geïnformeerd zijn, het onderwijsjargon kennen en kunnen toepassen halen meer uit een oudercontact dan ouders die daar minder mee vertrouwd zijn maar eigenlijk meer info en ondersteuning kunnen gebruiken.

Aanwezig zijn op het oudercontact wordt door veel scholen als dé vorm van ouderbetrokkenheid aangezien maar zelden wordt de vraag gesteld wat ouders daarvan opsteken. (Transbaso-onderzoek (overgang LO nr SO))

Voorbeelden: het traditionele oudercontact. Of: de school vraagt ouders om even naar school te komen wegens een voorval, 'om iets te bespreken'.

Reflectievragen:

- Zou het kunnen dat het oudercontact – na 60 jaren bewezen diensten – aan een welverdiende opfrisbeurt toe is? Hoe kunnen we het 'oudercontact' verbreden naar een 'contact met ouders'? Hoe zorgen we ervoor dat dit een 'wederkerig' gesprek wordt, en geen eenrichtingsmonoloog? Welke momenten kan je organiseren op school om te bouwen aan contact met ouders? Bv. koffiemoment, combi informeel moment met een formeel moment, ...
- Is het een idee om te evolueren naar een 'leerling'-contact waarbij de leerling aan ouders en leerkracht vertelt over vooruitgang en noden?
- Welke aannames leven er bij leerkrachten omtrent de (niet-)zichtbare aanwezigheid van ouders tijdens formele contactmomenten? Leven er stereotyperingen zoals: 'een ouder die niet naar het oudercontact komt, heeft geen interesse voor de schoolloopbaan van zijn/haar kind'? Welke informele 'cultuur' leeft er op school over bepaalde groepen ouders? Worden ze geproblematiseerd? Hoe gaat de school hier mee om?
- Zorgen we voldoende voor positieve aanmoedigende contacten en gesprekken (t.o.v. contacten vanuit negatieve aanleidingen)? Wat betekent dit voor een breed communicatiebeleid? Wat zijn mogelijke informele contactmomenten en -acties – wetende dat informeel contact een noodzakelijke voorwaarde is voor vertrouwen en samenwerking? ...

PERSPECTIEF 3 – BETROKKENHEID VAN OUDERS *OP DE SCHOOLLOOPBAAN THUIS*

Recent onderzoek geeft duidelijk aan: **VOORAL WAT DE OUDERS THUIS (NIET) DOEN, HEEFT EFFECT OP DE SCHOOLLOOPBAAN VAN HET KIND.** Onderzoek zegt dat er positieve verbanden zijn tussen acties die hierop gericht zijn en schoolse prestaties wanneer ouders hun kinderen intellectueel stimuleren – zowel voor kinderen uit middenklassegezinnen als uit gezinnen met laagopgeleide ouders van diverse etnische oorsprong.

Belangrijker dan het oudercontact zijn de interesse en betrokkenheid die de ouders thuis tonen voor het schoolleven van het kind, de verwachtingen die de ouders uitstralen en de informele leerstimulansen die ouders aanreiken.

Dat wil zeggen dat de school best ook kijkt naar mogelijke initiatieven om ouders hierin te ondersteunen.

Reflectievragen:

- Heeft de school hierover al nagedacht?
- Leeft er eensgezindheid bij het schoolpersoneel over wat de beste ondersteuning vanuit de school naar ouders (met kwetsbare kenmerken) kan zijn? Of wordt er eerder/alleen aan 'outsourcing' gedacht (huiswerkbegeleiding bijv.)?

Nogal wat ouders zijn erg onzeker over de rol die ze thuis best spelen:

- Wat doe ik best (niet)? Wat mag ik (niet) doen? Wat werkt best? Wat wil de school?
- Soms verwacht de school 'niet willen' met 'niet kunnen'.
- Zien en horen we voldoende de onzekerheid van ouders op dit vlak?
- Welke zijn mogelijke acties en strategieën vanuit de school die ouders kunnen ondersteunen in die thuisrol?
- Kunnen we ouders hierover bevragen (en hoe)? ...

Hoe probeer je als school echt de ouders, de gezinnen te leren kennen? Welke initiatieven neem je opdat ouders elkaar kunnen versterken? (zie perspectief 4)

PERSPECTIEF 4 – BETROKKENHEID VAN DE *SCHOOL OP DE GEZINNEN*

Deze invalshoek benadrukt expliciet de wederkerigheid in de relatie.

Inzetten op het leren kennen van de gezinnen is een langere-termijninvestering. De constructieve communicatie, het verbindend en versterkend werken, het werken aan vertrouwen, de drempel verlagen stimuleert ouders om betrokken te zijn bij de school en de schoolloopbaan van hun kinderen. Hoe beter je omstandigheden kent waarin kinderen opgroeien, hoe gericht die ondersteuning kan zijn. Als ouders betrekken nodig is om tot een succesvolle schoolloopbaan te komen, dan moeten we goed samenwerken.

Voorbeelden: huis- en stoepbezoeken – digitale gesprekjes – whatsapp – expertise opdoen over bepaalde kwetsbare groepen – wijkwandeling met externe partners – capteren van talenten en kwetsbaarheden bij inschrijving/oudercontacten/ ...

Reflectievragen:

- Hoe ziet een 'schoolloopbaan-ondersteunende' ouderrol er eigenlijk uit? Hoe kijken we daarnaar als school?
- Hoe kunnen we inzetten op strategieën die ouders ondersteunen in die thuisrol?
- Vragen als: wat ouders thuis doen, niet moeten/mogen doen, willen doen, (perceptie over) kunnen doen, hoe ze (niet) aangestuurd (willen) worden, houding tov instellingen zoals de school, wie hen best aanstuurt/ondersteunt ...
- Kennen we onze heel diverse groep van ouders wel (of denken we enkel in 'groepen' ouders)? Wat hebben ze nodig? Hoe komen we dat te weten?
- Hoe zorgen we voor meer informele contactmomenten? En hoe bouwen we ook informele contacten in de formele momenten (bijv. gesprekjes terwijl ouders wachten aan schoolpoort, oudercontact, ...)
- Welke externen kunnen ons hierin versterken? Ondersteunen? Hoe werken we samen?

PERSPECTIEF 5 – OUDERS VERSTERKEN OUDERS

Ouders – en zeker ouders met kwetsbare kenmerken – ontberen stevige netwerken om bezorgdheden en vragen naar ondersteuning op te vangen. Die netwerken zijn van belang omdat ouders in hun onderlinge verbindingen elkaar kunnen ondersteunen en bevragen, onder meer wat schoolgerelateerde zaken betreft.

Zeker in situaties waarbij ouders vraagverlegen zijn (en de meeste ouders zijn dat), een drempel ervaren om vragen te stellen aan een lid van het schoolpersoneel of niet in de fysieke mogelijkheid zijn op school (evenementen) aanwezig te zijn.

Ouders durven pas sommige vragen aan de leerkrachten stellen nadat ze die 'gecheckt' hebben bij andere ouders (om er zeker van te zijn dat ze niet de enige zijn met een bepaalde bezorgdheid).

Ouders met kwetsbare kenmerken (en elke ouder is wel eens kwetsbaar) ontbreekt het vaak aan stevige netwerken om bezorgdheden en vragen naar ondersteuning op te vangen. De school is ontmoetingsplaats voor ouders kan een actieve rol spelen in het versterken van onderlinge banden tussen de ouders.

Scholen hebben wel contact met (individuele) ouders, maar kennen de ouders elkaar wel? De talenten, interesses, ervaringen en competenties van ouders zijn inzetbaar om andere ouders te ondersteunen.

Voorbeelden: oudercomité houdt bar open tijdens schoolfeest, info-avond met de klastitularis, met alle ouders, doorgeven van elkaars gegevens, vragenrondje, ouders helpen ouders over schooljargon, boterhammendoos, zwemmen, ... meters en peters, klasouders, ...

Reflectievragen:

- Hoe kunnen we de onderlinge banden tussen ouders versterken?
- Welke rol kunnen we als school spelen?
- Welke formules/acties zijn er denkbaar?
- Hoe zorgen we ervoor dat we tijdens alle activiteiten van de school ouders met elkaar in verbinding brengen?
- Kan de ouderraad hier een rol in spelen? ...
- Hoe kunnen externen ook hierin ondersteunen?